

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ КРЕАТИВНОСТІ В СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського

Анотація.

В статті розглянуто результати емпіричного дослідження креативності студентської молоді в таких проявах як розвинутість уяви, інтуїції, емпатії, пізнавальної активності та ставлення до професійної активності.

Ключові слова: креативність, уява, допитливість, інтуїція, емпатія, гумор, схильність до ризику

Abstract.

In the article the results of empiric research of student's creativity are considered in such displays as imagination, intuition, empathy, cognitive activity and attitude toward professional activity.

Keywords: creativity, imagination, curiosity, intuition, empathy, humour, propensity to the risk.

Вступ

Актуальність дослідження обумовлена необхідністю розвитку творчих якостей особистості, створення умов для формування основних компонентів творчого мислення студентської молоді.

Результати дослідження

Проблема розвитку креативності розкрита в численних дослідженнях представників психоаналітичного, когнітивного, гуманістичного підходів. С.Тейлор зазначив, що вже в 60-х рр. ХХ ст. було дано 60 визначень креативності. Вони були розділені на шість типів: 1) гештальтистські, що описують креативний процес як руйнування існуючого гештальту для побудови кращої; 2) інноваційні, орієнтовані на оцінку креативності по новизні кінцевого продукту; 3) естетичні, або експресивні; 4) психоаналітичні, або динамічні, такі, що описують креативність в термінах взаємовідносин (Воно, Я і Над-Я); 5) проблемні, такі, що визначають креативність через процеси рішення завдань; 6) визначення, що не потрапили ні в один з вищеперелічених типів [4].

Д. Б. Богоявленська визначає креативність як глибинну особистісну властивість, яка виражається в оригінальній постановці проблеми, наповненій особистісним змістом [2,с.38]. З точки зору А.Маслоу, здатність до творчості, трактується в контексті концепції самоактуалізації особистості. Головну роль в детермінації творчої поведінки з точки зору гуманістичної психології відіграють мотивація, цінності, особистісні риси. Творчий процес пов'язаний з самоактуалізацією, повною та вільною реалізацією своїх здібностей та життєвих можливостей [5].

Вибудовуючи емпіричне дослідження ми спирались, передусім, на розуміння креативності Д. Б. Богоявленської, Я. О. Пономарьова, А. Маслоу, К. Роджерса. Водночас, для нас важливими були концептуальні розробки Є. Я. Басіна, що розглядав емпатію як важливий механізм творчості. Ми приєднуємось до думки Є. Я. Басіна, вважаючи емпатію універсальною творчою здатністю, властивою творцеві у будь-якій сфері діяльності. Специфічним для емпатії є механізм проекції - інтроєкції, а результативним вираженням процесів - ідентифікація [1]. У процесі дослідження ми скористалися такими методиками: «Діагностика особистісної креативності» О.Тунік, Методика «Креативність» (модифікація Н. Вишнякової)» [3] та шкалою емпатії за методикою вимірювання емоційного інтелекту а Н. Холла. Було опитано 50 студентів Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського, що навчаються за спеціальностями «Право» та «Психологія». Отже, з результатів дослідження креативності за методикою О. Тунік виявилось, що переважна більшість опитаних мають середній рівень креативності. В більшості опитаних достатньо розвинені такі прояви креативності як допитливість, уява, схильність до ризику та готовність до складності творчих завдань. Водночас, значна частина досліджуваних демонструє труднощі з точки зору прийняття ризику (41 %), у 25 % недостатньо розвинена допитливість, 28 % мають труднощі з розвитком уяви, 34 % досліджуваних намагаються уникати складних завдань.

Отримані емпіричні дані за методикою Н. Вишнякової свідчать, що у більшості досліджуваних переважає середній рівень креативності за шкалами: «Творче мислення», «Оригінальність», «Емоції», «Рівень інтуїції», «Почуття гумору», «Творче ставлення до своєї професії». Так, за шкалою творче

мислення у 18 % осіб – високий рівень, у 52 % - середній, а у 30 % - низький рівень вираження якості. Досліджуваним з високим рівнем творчого мислення притаманно генерування власних ідей, пропонування нестандартних рішень проблемних ситуацій. За шкалою «Оригінальність» високий рівень спостерігається лише у 11 % опитуваних; у 47 % - середній, а у 42% – низький рівень. Це свідчить про те, що більшість досліджуваних не схильні продукувати нестандартні ідеї, прагнути до новизни та експериментування. В повсякденному житті, вони більше діють за шаблоном.

За шкалою емоційна обізнаність 25 % демонструють високий рівень, 41 % - середній, 34 % - низький рівень. Дані діагностування вказують на те, що досліджувані мають тенденцію розуміти та враховувати емоції у своєму житті, проте, у значної частини студентів є проблеми з розумінням власних емоцій та почуттів.

Високу інтуїцію демонструють 17 %, середню – 53 %, 20 % - низьку. Отже, є необхідність звернути увагу на розвиток інтуїції у студентської молоді, адже вона є невід'ємною складовою творчого процесу.

Почуття гумору розвинене у 29 %, середній рівень виявляють 44 %, низький 27 %. Відомо, що високо розвинене почуття гумору корелює з високою креативністю, здатністю мислити нешаблонно. Ми бачимо, що у значної частини опитуваних є труднощі з виявом цієї властивості. Творче ставлення до професії притаманне 22 % студентів, середній рівень- 48%, низький – 20 %.

За результатами діагностування емпатії за методикою Н. Холла з'ясовано, що значна кількість досліджуваних (60 %) має середній рівень здатності до емпатії, схильності емоційно реагувати на переживання інших. У 22% досліджуваних високий рівень здатності до емпатії, 18 % досліджуваних мають низький рівень емпатії, що свідчить про їхню байдужість до переживань і думок інших.

За допомогою кореляційного аналізу Пірсона встановлено зв'язок між оригінальністю та емпатією: $r=0,323$; $p \leq 0,05$, це підтверджує положення теорії Є. Басіна про те, що емпатія пов'язана з творчістю, здатністю до перевертлення та генерування незвичних ідей.

Висновки

В результаті емпіричного дослідження було з'ясовано, що в опитаній молоді переважають середні показники креативності. Процес творчої самореалізації молодих людей можуть блокувати не готовність до ризику, прийняття нового досвіду, недостатня пізнавальна активність. Значна частина опитуваних звикла діяти по шаблону, не схильна генерувати нові ідеї та оригінальність в розв'язанні поставлених завдань. Потребують розвитку такі психологічні властивості опитуваних як інтуїція, уява та емпатія. Проте, частина досліджуваних студентів демонструють високі показники креативності. На наш погляд, актуальними засобами підвищення креативності серед студентської молоді є проведення тренінгів креативності та розвитку правої півкулі. При формуванні креативності варто звернути увагу на розвиток емпатії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Басин Е. Я. Творчество и эмпатия/ Е. Я. Басин. – М. : Слово, 2010. – 294 с.
2. Богоявленська Д. Б., Психологія обдарованості: поняття, види, проблеми / Д. Б. Богоявленська, М. Є. Богоявленська. Випуск 1. – М. : МІОО, 2005. – 176 с.
3. Вишнякова Н. Ф. Креативная акмеология. Психология высшего образования: В 2-х т. – Т. 2 / Н. Ф. Вишнякова. – Минск : ООО «Дэбор», 1999. – 300 с.
4. Ильин Е. П. Психология творчества, креативности, одаренности / Е. П. Ильин. – СПб.: Питер, 2009. – 448 с.
5. Маслоу А. Мотивация и личность/ А. Х. Маслоу; пер. с англ. . – 3-е изд. – СПб: Питер, 2007. – 352 с.

Сидоренко Жанна Вячеславівна – кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри психології та соціальної роботи ВДПУ, практичний психолог «Служби психологічної підтримки» ВНТУ: e-mail: sidorenkozanna5@gmail.com

Щебланова Вікторія Андріївна – студентка 4- го курсу, групи 4 ГПЗ ННПППФВК ВДПУ.

Sidorenko Zhanna Vyacheslavivna - Candidate of Psychological Sciences, Senior Lecturer of the Department psychology and social work of the VDPU, e-mail: sidorenkozanna5@gmail.com

Scheblanova Victoria Andreyevna - a student of the 4th year, group 4 GPP NNPPPFVK VDPU.